

Asia: VM183:00/2017 ja VM/1631/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lain tavoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja hyväksyttäviä. Tietohallintolain kumoaminen on hyvä ratkaisu, arkistolain kumoamisen ja arkistolain tehtävien uudelleensijoittamisen osalta laki vaikuttaa vaikeaselkoiselta.

2. Arvionne lukuun 2 Nykytila

Luonnoksessa on kuvattu riittävästi nykytilan hajaantuneisuutta eli samojen asioiden sääntelyä useissa eri laissa. Myös käsitteistö on eri säädöksissä erilaista, mikä hämmentää lain noudattajaa.

3. Arvionne lukuun 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteet ovat kannatettavia. Lakikokonaisuuden selkiyttäminen, yhdenmukaistaminen esim. käsitteistön osalta ja nykyaikaistaminen, mm. sähköisten palvelujen osalta on tarpeellista.

Tiedonhallintalautakunta, sen kokoonpano ja tehtävät vaikuttavat keinotekoiselta ja herättävät epäilyksiä resurssien riittävydestä. Onko tehtävien siirto Kansallisarkistolta tarkoituksenmukaista?

5. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 1 yleiset säännökset (pykälät 1-4 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Lain tarkoitus on ymmärrettävä, samoin määritelmät. Määritelmiin voisi lisätä asiarekisterin käsitteen. Kuvaus tiedonhallinnan järjestämisestä on turha, koska aina johdon on huolehdittava, että säännöksiä noudatetaan. Tiedonhallintayksikölle tulee paljon veloitteita, joista "johdon on huolehdittava". Perusteluissa kuvattu valvonta vaikuttaa ylimitoitetulta ainakin pienten virastojen kohdalla.

6. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 2 Julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleinen ohjaus (pykälät 5-9 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunta ja sen tehtävät vaativat vielä uudelleen harkintaa. Esityksessä olevan kuvauksen perusteella ollaan rakentamassa valvontaelintä, jolla on mittava työtehtävä ja suuret valvontaoikeudet virastojen toimintaan. Lautakunnan toimintaedellytykset ja saavutettavat hyödyt vaativat lisää selvitystyötä. Jo valvonnan kohteiden määrä ja erilaisuus haastavat ko. lautakunnan resurssit ja osaamisen. Asiantuntemuksen vaatimus vrt. Kansallisarkisto.

7. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 3 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen (pykälät 10-12 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

On hyvä, että aiemmin käytetty kokonaisarkkitehtuuri on jätetty esityksestä pois ja puhutaan paljon ymmärrettävämmän tiedonhallinnasta. Tiedonhallintamallin kuvaaminen on välttämätöntä ja on hyvä, että kuvaamisen vaatimukset ovat järkipästäytyneet.

Se, että tiedonhallintamallilla voidaan korvata arkistonmuodostussuunnitelma ja edistää tietosuojasetuksen käsittelytoimia koskevan selosteen ylläpitoa on kannatettavaa. Näin saadaan yhteen malliin kaikki kuvaukset, jolloin ne ovat helpompia käyttää ja ylläpitää.

Tiedonhallintakartta sinänsä on hyvä ajatus, mutta asian julkaiseminen yleisessä tietoverkossa aiheuttaa myös uhan aineistojen turvallisuudelle. Jo nyt tietosuojaselosteissa joudutaan kertomaan julkisesti viraston toimintaansa varten keräämät tiedot. Tiedot voivat olla sellaisia, että ne houkuttavat murtautumisyrittäjiin. Ylläolevasta seuraa, että kartta on yleisellä tasolla, jolloin sen hyöty on kyseenalaista.

8. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 4 Tietoturvaluokitus (pykälät 13-18 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Tietoturvaluokitus ok.

9. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 5 Turvaluokitusluokitus (pykälät 19-22 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Turvaluokitusluokitus ok. Esitys selkeyttää nykyistä tilannetta.

10. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 6 Asian ja palvelujen tiedonhallinta (pykälät 23-26 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Esityksessä jää epäselväksi, missä Y-tunnuksen tulee näkyä. Jos sen tulee näkyä diaarinumerossa, se aiheuttaa mittavia uudistustarpeita tietojärjestelmiin.

Esityksestä ei selviä mitä asiarekisterillä ja sen kuvauksella yleisessä tietoverkossa tarkoitetaan.

11. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 7 Tietoaineistojen muodostaminen ja sähköinen luovutustapa (pykälät 27-31 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Koskeeko myös vanhoja paperilla olevia asiakirjoja? Miten esitys suhtautuu massadigitointiin, joka oli lausunnolla kesällä 2018?

Miten asiarekisterin kuvaus yleisessä tietoverkossa on verrattavissa tiedonhallintakarttaan?

12. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi (pykälät 32-38 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Pykälä 34: Miksi ensin Kansallisarkisto ja sitten tiedonhallintalautakunta? Päätöksentekoaika pitenee entisestään. Eikö Kansallisarkiston päätös yksin riitä?

Mitä tarkoittaa pykälässä 36 säilytysajan jälkeinen arkistointi? Ymmärtääksemme säilytysajan päättymisen jälkeen aineisto hävitetään.

Metatietopalvelu ja sen hoitaminen on epäselvä.

13. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 9 Erinäiset säännökset (pykälät 39-40 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Käsitelläänkö todella kaikki Kansallisarkiston säilytysaikapäätökset uudelleen?

Lain voimaantulon jälkeen varsinkin pienissä virastoissa voi olla hankaluuksia saada resursseja hoitamaan kaikki esityksessä olevat toimenpiteet.

14. Muut huomiot

Taloudellisten vaikutusten tarkastelun perustelut esityksessä vaikuttavat kovin ympäröiväiltä eikä niihin johtavaa arviointia ole kuvattu. Esityksestä voidaan kuitenkin päätellä, että pienessä virastossa tulee kohtuuton työtaakka lain astuttua voimaan. Nykyiset resurssit eivät tule riittämään tarvittaviin muutoksiin, vaikka viraston prosessit on sähköistetty jo vuosia sitten.

Hyvin olennainen kysymys on, tulisiko eduskunta aidosti budjetoimaan lisävaroja tarpeen mukaisesti.

Vaikutusten arviointi

Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen:

Monet keskeiset kohdat ovat epäselviä, joten vaikutuksia on vaikea arvioida.

Tietoturvallisuus:

Monet keskeiset kohdat ovat epäselviä, joten vaikutuksia on vaikea arvioida.

Asian ja palvelujen tiedonhallinta:

Monet keskeiset kohdat ovat epäselviä, joten vaikutuksia on vaikea arvioida. Joka tapauksessa on selvää, että toimivallan siirto Kansallisarkistolta uudelle, sivutoimiselle lautakunnalle laskee hallinnon suorituskykyä ja laatua.

Tietoaineistojen luovuttaminen ja sähköinen luovutustapa:

Monet keskeiset kohdat ovat epäselviä, joten vaikutuksia on vaikea arvioida. Joka tapauksessa on selvää, että toimivallan siirto Kansallisarkistolta uudelle, sivutoimiselle lautakunnalle laskee hallinnon suorituskykyä ja laatua.

Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi:

Monet keskeiset kohdat ovat epäselviä, joten vaikutuksia on vaikea arvioida. Joka tapauksessa on selvää, että toimivallan siirto Kansallisarkistolta uudelle, sivutoimiselle lautakunnalle laskee hallinnon suorituskykyä ja laatua.

Muuta huomioitavaa:

Lakiesitys lisää merkittävästi tietohallinnon ja asianhallinnan vaatimuksia. Lisäksi toiminnan kuvausvaatimukset edellyttävät muunkin henkilöstön mukaan ottamista. Lain määräämät tehtävät on hoidettava jatkuvasti vähenevillä resursseilla. Ainakin seuraavat seikat vaativat resursointia henkilöstöön, tietojärjestelmiin ja ulkoisten asiantuntijapalvelujen hankintaan:

- ☐ - tiedonhallintamallin vaatimukset
- ☐ - tiedonhallintakartta vs. arkistonmuodostussuunnitelma
- ☐ - asiarekisterikuvaus
- ☐ - olemassaolevan tietoaineiston muuntaminen sähköiseen muotoon
- ☐ - käyttöoikeuksien hallinta ja lokitietojärjestelmä
- ☐ - muut lain edellyttämät vaatimukset tietoturvaan
- ☐ - asiatunnus ja asian yksilöinti
- ☐ - metatietojen hallinta
- ☐ - henkilöstön koulutus
- ☐ - arkaluonteisten asioiden käsittely (sähköistäminen)

Kylämä Marja
Suomen Akatemia